

Redaktionellt

Välkommen till ett nytt år med tidskriften *Utbildning & Demokrati*. Årets första nummer tematiserar liksom det förra kunskap och demokrati men nu på ett litet annat sätt. Det finns i båda begreppen en ständigt närvarande, intressant och utmanande problematik. Kunskap kan ses som ett uttryck för ett kulturellt nedärvt betraktande av världen – en epistemologisk tradition som gett namn till ett antal bestämda handlingar och värderingar vilka historiskt sett placerats i det främsta av pedagogiska rum. Idag utmanas dessa begrepp allt oftare. Sanningsbegreppet är det kanske mest omvittnade, men över huvud taget utmanas den epistemologiska traditionen med själva vetandet, det ”axiomatiska kunnandet”, av alternativa uppfattningar om grunderna för mänskligt handlande. Påpekanden om normativitet och betoningen av valsituationer i pedagogiska och andra processer har lett till en meningsfull relativisering av kunskapsbegreppet, liksom av föreställningar om demokrati. Skiftet i den pedagogiska begreppsapparaten från inläring till lärande och meningsskapande är filosofiskt och teoretiskt grundade alternativ som förutsätter andra pedagogiska handlingar av såväl lärare som studerande. Andra uttryck för kunskapsbegreppets komplexitet, exempelvis diskussionerna om ”tyst kunskap”, om kunskapssamhället och det begreppslikt näralliggande informationsamhället är teman som utförligare behandlas i såväl den inledande tematexten som i flera bidrag.

I detta nummer av tidskriften kan man ta del av flera artiklar som vittnar om pågående diskussioner om kunskapens och demokratins karaktär. Artiklarna visar därmed också på en sorts tidlöshet – kunskapens och demokratins eventuella samband, dess analytiska och ideologiska samt tillskrivna värde påverkar och avgör utbildningspolitiska vägval. Sådana tidlösa frågor påverkar också vardagliga prioriteringar hos individer och institutioner ifråga om vilken kunskap i termer av form och innehåll som bäst svarar mot den demokrati som det aktuella samhället

har behov av. Samtidigt vill vi med valet av artiklar peka på några tidsbundna och senmoderna fenomen för kunskap och demokrati där relationen mellan betraktare och utövare av kunskap, eller mellan expert och lekman starkt förändrats. Ofta påtalas en tidstypisk omdaning av kunskapens karaktär som antyder att den idag per definition är mer föränderlig och osäker. I huvudsak instämmer vi i detta och vi vill bidra till en sådan kritisk prövning, men samtidigt söka efter de tecken och incitament som gör det möjligt att se en sådan situation också i ljuset av en möjlighet till initiativ och handling från alltfler medborgare. Kunskapens osäkra och föränderliga karaktär minskar inte kravet och förväntningarna på olika slags ställningstaganden i avgörande frågor. Dessutom förutsätter den alltmer en vilja och beredskap att ompröva och omvärdera inte bara kunskapen utan också den egna hållningen till världen och medmänniskorna. Detta i sig ser vi som ett tecken på demokratisk utvidgning och utmaning.

Om de frågor som här antytts kan läsaren ta del av i *Bernt Gustavssons* introducerande text till artiklar av *Thora Margareta Bertilsson*, *Gert Biesta*, *Mia Maria Rosenqvist*, *Nico Stehr* och *Ninni Wahlström*. Förutom de artiklar som explicit introduceras i tematexten återfinns ytterligare en artikel med relevans för kunskapsbegreppet i detta nummer av tidskriften, nämligen *Carin Jonssons* "Barnets livfulla kommunikativa vinkningar – om läsande och skrivande som erfarenhets- och bildningskultur". Betoningen ligger här inte i första hand på demokratiska aspekter av kunskapsbegreppet. Skriv- och läsprocesser i undervisningen ges snarare en estetisk dimension där olika aspekter av meningsskapande i undervisningen prövas. Estetik kan här förstås som strävan efter både "kunskap om världen" och "känsla för världen" som drivkraft för individens handlingar – handlingar som ytterst innebär ett "skapande av världen", parallellt med aktiva tolkningsprocesser. Artikeln visar på ett påtagligt sätt hur barns tillägnande av språk kan uppfattas som en estetisk handling av detta slag och hur det givna i våra kulturella uttrycksformer anammas samtidigt som de prövas mot det möjliga, outvecklade, okända eller potentiellt nya i varje given situation. Med denna artikel vill vi också förannonsera ett kommande nummer under 2005 med estetik- och handlingsbegreppet i centrum.

I nästa nummer, nr 2/2004, är temat specialpedagogik och demokrati. Det tredje numret för året ägnas språkdidaktik och föregås som vi tidigare berättat av en konferens den 6–8 oktober. Ytterligare information om själva konferensen "The Multicultural Foreign Language Classroom: An Arena for Democratic Experiences" finns nu på Örebro universitets, Pedagogiska institutionens hemsida: www.oru.se/pi under rubriken Konferenser. Se även annonsen längst bak i detta nummer.